

Сичова. – К. : Грамота, 2006. – 296 с.

4. Молочко С. Р. Українська мова 5 клас : підсумкові контрольні роботи (для шкіл з українською та російською мовами навчання) / Молочко С. Р. – Х. : Основа, 2011. – 80 с.

5. Омельчук С. А. Українська мова 5-7 класи: тестові завдання закритої та відкритої форм, контрольне аудіювання, читання мовчки, відповіді / С. А. Омельчук, М. В. Чаловська. – Х : Основа, 2008 – 190 с.

6. Програми з рекомендаціями для 5-10 класів спеціальної загальноосвітньої школи для дітей з порушеннями мовлення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.

7. Соботович Є. Ф. Нормативні показники та критерії оцінювання мовленнєвого розвитку (у його фонологічній ланці) у дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Соботович Є. Ф. – Режим доступу : <http://ukrlogo.com.ua/node/138>

8. Соботович Є. Ф. Порушення мовного розвитку у дітей та шляхи їх корекції : навч.-метод. посіб. / Соботович Є. Ф. – К. : ІСДО, 1995. – 204 с.

УДК 376-056.36:616899.2:376.016:159.946

*Рецензент: Чеботарьова О.В,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник*

Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ СИНДРОМОМ ДАУНА

Мозолюк-Коновалова О.М.

У статті розглянуто педагогічні умови формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна. Охарактеризовано організаційний, дидактичний та корекційно-розвивальний блоки педагогічних умов.

Ключові слова: дошкільники із синдромом Дауна, образотворча діяльність, педагогічні умови.

Педагогические условия формирования основы изобразительной деятельности в дошкольников с синдромом Дауна

В статье рассмотрены педагогические условия формирования основ изобразительной деятельности у дошкольников из синдромом Дауна. Охарактеризовано организационный, дидактический и коррекционно-развивающий блоки педагогических условий.

Ключевые слова: дошкольники с синдромом Дауна, изобразительная деятельность, педагогические условия.

Pedagogical conditions of formation basics of graphic activity in preschool children with Down syndrome

The article deals with pedagogical conditions of the basics of graphic drawing activity in preschool children with Down syndrome. Also there characterized organizational and didactic correction and developing blocks of pedagogical conditions.

Key words: preschoolers with Down syndrome, drawing activity, pedagogical conditions.

Проблема формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна є надзвичайно важливою у теорії і практиці спеціальної педагогіки. Використання педагогічних умов у процесі формування основ

образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна сприяє вирішенню завдань розумового, фізичного, трудового, морального, соціального виховання, розширює можливості подальшої інтеграції їх у суспільство.

Одним із завдань нашого дослідження було визначення тих педагогічних умов формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна, реалізація яких найефективніше забезпечувала б корекційно-розвивальне навчання та виховання. Для цього на попередніх етапах дослідження було здійснено теоретичний аналіз науково-педагогічної, психологічної і медичної літератури, проаналізовано нормативні документи і досвід навчання дітей із синдромом Дауна в країнах дальнього та ближнього зарубіжжя, а також вітчизняний досвід, проведено аналіз інноваційних технологій навчання дітей даної категорії.

У результаті констатуючого етапу дослідження було виділено три нерозривно пов'язаних блоки педагогічних умов: **організаційний**, **дидактичний** та **корекційно-розвивальний**, дотримання яких сприятиме ефективній реалізації навчально-корекційного процесу з формування образотворчої діяльності дитини із синдромом Дауна, розвитку особистості на основі врахування її психофізичних особливостей та пізнавальних можливостей.

Розкриємо детальніше кожний з блоків (див. табл.1).

Важлива роль на початковому етапі навчання надається організаційному блоку педагогічних умов, який сприяє розвитку інтересу у дошкільників із синдромом Дауна до образотворчої діяльності.

Для організації розвиваючого середовища важливим є створення спеціально облаштованого навчального куточка для образотворчої діяльності, куточка творчості, в якому влаштовують виставки дитячих робіт для батьків.

За допомогою створення належного розвиваючого середовища покращуються умови для активізації образотворчої діяльності дітей та

успішного проведення занять з врахуванням особливостей психофізичного розвитку.

Таблиця 1

Педагогічні умови формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна		
Організаційний блок	Дидактичний блок	Корекційно-розвивальний блок
Створення розвиваючого середовища	Добір доступного змісту навчально-виховного матеріалу	Розробка діагностичного блоку завдань
Залучення до педагогічного процесу команди фахівців: вихователів, психологів, дефектологів	Застосування адекватних методів, прийомів, видів роботи	Психологічна допомога дитині та її батькам у процесі формування образотворчої діяльності
Залучення батьків, їх педагогічна просвіта	Використання своєрідної структури занять	Забезпечення емоційної насиченості занять
	Забезпечення міжпредметних зв'язків (зв'язок образотворчої діяльності з грою, елементарними математичними уявленнями, розвитком мовлення та іншими видами діяльності)	Попередження фізичного та розумового перевантаження дитини
	Використання нетрадиційних технік образотворчої діяльності	Використання корекційно-розвивальної методики в процесі формування основ образотворчої діяльності

Важливим компонентом цього блоку є створення команди фахівців, до якої входять вихователь, вчитель-дефектолог, психолог дошкільного закладу. Вони періодично вивчають і узагальнюють психофізичні особливості дитини із синдромом Дауна та розробляють конкретні рекомендації щодо

комплексної допомоги, виробляють спільну стратегію навчання і розвитку дитини.

У процесі образотворчої діяльності обов'язковою умовою є залучення батьків та їх педагогічна просвіта. Зокрема, педагогічна просвіта батьків спрямована на формування партнерських стосунків для спільного вирішення завдань навчально-виховного процесу, а саме: розвитку дитини, динаміки її досягнень та виявлення труднощів, розробки рекомендацій.

Вихователь має ознайомити їх з особливостями розвитку дитини, корекційними заходами, спрямованими на поліпшення темпу розвитку та змістом їхньої допомоги дитині. Насамперед, у батьків необхідно формувати наступні переконання:

- діти із синдромом Дауна характеризуються певними особливостями розвитку, тому в процесі формування основ образотворчої діяльності потребують комплексної корекційно-розвивальної допомоги;
- у дитини завжди залишаються можливості для розвитку;
- успіх корекційно-розвивальної роботи у процесі образотворчої діяльності залежить від систематичного використання педагогами системи корекційно-розвивальних вправ, спрямованих на розвиток дрібної моторики, формування техніко-технологічних операцій, сенсорних еталонів, просторового орієнтування, вміння впізнавати предмети в малюнках та об'ємних пластичних виробках, використання нетрадиційних технік образотворчої діяльності;
- виховання і розвиток дитини має здійснюватися системно за участі батьків у навчально-корекційному процесі. Навіть тоді, коли з нею працює вихователь чи психолог або інший фахівець, роль батьків не може бути применшеною.

Отже, дотримання цих організаційних умов сприятиме чіткій організації навчально-розвивального процесу, створюватиме підґрунтя для ефективного розвитку образотворчої діяльності у дитини із синдромом Дауна.

Наступною важливою педагогічною умовою формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна є дотримання дидактичного блоку, який передбачає: добір доступного змісту навчально-виховного матеріалу, застосування адекватних методів, прийомів, видів роботи, використання своєрідної структури занять, забезпечення міжпредметних зв'язків (зв'язок образотворчої діяльності з формуванням знань про довкілля, елементарними математичними уявленнями, грою, розвитком мовлення та іншими видами діяльності), використання нетрадиційних технік образотворчої діяльності.

Для цього на початку навчання вихователь проводить педагогічне обстеження дитини, в результаті якого отримує конкретні дані про рівень сформованості основ образотворчої діяльності, її пізнавальних процесів.

Важливим у процесі формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна є добір доступного змісту навчально-виховного матеріалу та його доцільне структурування.

Наступною дидактичною умовою є застосування адекватних методів, прийомів, видів роботи, яке передбачає використання під час занять з образотворчої діяльності яскравих малюнків, символічної графіки, музичного супроводу, що сприяє гармонійному розвитку дитини. Вихователь під час навчально-виховного процесу має відібрати такі оптимальні методи, прийоми, форми і засоби навчання, які враховують психофізичні особливості і пізнавальні можливості дитини, впливають на удосконалення емоційної сфери, спонукають до подальшого розвитку компенсаторних властивостей збережених функціональних систем. Зокрема, у процесі образотворчої діяльності дошкільників із синдромом Дауна застосовують наступні методи і прийоми:

- сумісні дії дитини і дорослого;
- виконання зображення дітьми за зразком;

- виконання зображення за контурами, використання прийомів накладання та обведення шаблонів, трафаретів для створення цілісного образу зображуваного предмета;
- виконання зображення після попереднього тактильного і зорового обстеження;
- попереднє розглядання, показ за словесною інструкцією педагога малюнків, спеціально підібраних народних іграшок, картинок та ін.;
- співвідношення предметів з відповідними їм зображеннями з послідовним їх називанням чи вказуванням за допомогою жесту;
- спостереження на прогулянках чи екскурсіях за явищами природи, предметами оточуючого світу, живими об'єктами для наступного зображення їх в процесі малювання, ліплення, аплікації;
- обігравання предметів, визначення їх функціонального призначення, властивостей та якостей для наступного їх зображення;
- використання малюнків та аплікацій під час інших занять (занять з розвитку мовлення, ознайомлення з оточуючим світом, ігровою діяльністю).

Однією з головних дидактичних умов є використання своєї структури занять з урахуванням психофізичних можливостей кожної дитини із синдромом Дауна, що забезпечуватиме корекцію та розвиток розумових та фізичних здібностей дитини.

Структура занять з образотворчої діяльності включає наступні етапи:

- підготовча частина (1-2 хв);
- основна частина (10-15 хв);
- фізкультхвилинка (1-2 хв.);
- заключний етап (1-2 хв.).

Підготовча частина включає психологічну підготовку дитини до заняття. Вона включає бесіди (мобілізація уваги, створення емоційної зацікавленості, формування мотивації образотворчої діяльності дошкільників), ігри та ігрові моменти.

Важливою педагогічною умовою дидактичного блоку є забезпечення міжпредметних зв'язків (зв'язок образотворчої діяльності з ознайомленням з оточуючим світом, грою, елементарними математичними уявленнями, розвитком мовлення та іншими видами діяльності).

Розвиток мовлення на заняттях з образотворчої діяльності полягає у формуванні навичок висловлюватися під час попередньої бесіди, розглядання картин, іграшок, обстеження предметів перед зображенням (О.П. Гаврилушкіна). Однак мовлення у багатьох дітей із синдромом Дауна незрозуміле або мало зрозуміле для оточуючих, а іноді взагалі відсутнє, що викликає певні труднощі під час засвоєння програмового матеріалу.

В процесі навчання образотворчої діяльності важливу роль відіграє ігрова діяльність. На всіх етапах навчання використовуються дидактичні ігри, спрямовані на розширення і уточнення уявлень дітей про предмети, їх ознаки та призначення. Під час дидактичних ігор, збагачується словниковий запас дітей, вони засвоюють назви основних ознак предметів: колір, розмір, просторове розміщення, діти вчаться співставляти опис предметів за окремими ознаками.

Важливою дидактичною умовою організації педагогічної роботи є використання нетрадиційних видів образотворчої діяльності. Під час занять ефективним є поєднання малювання і аплікації, використання елементів ліплення. Аплікація і малювання використовуються для створення предметних зображень, ліплення – під час навчання дітей вмінню зображати предмети простої форми.

Поряд із організаційним та дидактичним блоком педагогічних умов важливе значення відводиться корекційно-розвивальному блоку, який передбачає реалізацію наступних умов:

- розробка діагностичного блоку завдань;
- психологічна допомога дитині та її батькам у процесі формування образотворчої діяльності;
- забезпечення емоційної насиченості занять;

- попередження фізичного та розумового перевантаження дитини;
- використання корекційно-розвивальної методики в процесі формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна.

Розробка діагностичного блоку завдань надає можливості виявити рівень сформованості основ образотворчої діяльності у кожної дитини із синдромом Дауна і скоригувати навчально-виховний процес відповідно індивідуальних особливостей розвитку дітей.

Психологічна допомога дитині та її батькам у процесі формування основ образотворчої діяльності є важливою умовою навчально-корекційної роботи.

Забезпечення емоційної насиченості занять має важливе значення в процесі формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна. Під час занять позитивні емоції надають дитині відчуття успіху, впевненості у своїх діях, зацікавленості у самому процесі образотворчої діяльності.

Наступною важливою умовою є захист дітей від фізичного і розумового перевантаження. Для цього необхідно враховувати особливості розвитку дитини із синдромом Дауна. Ознаками явного перевантаження є погіршення самопочуття дитини, головні болі, швидка втомлюваність, значне зниження концентрації уваги. За таких симптомів навчальний матеріал доцільніше подавати лише після необхідного фізичного та розумового відпочинку.

Використання корекційно-розвивальної методики в процесі формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна сприятиме розвитку дрібної моторики, техніко-технологічних операцій, формуванню сенсорних еталонів, просторового орієнтування, вмінню впізнавати предмети в малюнках та об'ємних пластичних виробках, розвитку пізнавальної діяльності в цілому.

Отже, реалізація організаційного, дидактичного, корекційно-розвивального блоків педагогічних умов формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна передбачає гнучку систему

адаптації змісту навчання образотворчої діяльності до особливостей психофізичного розвитку кожної дитини. Використання нетрадиційних технік, інноваційної корекційно-розвивальної методики, різноманітних методів, прийомів, видів роботи з дитиною, сприятиме позитивному навчально-корекційному результату. Зміст умов означених блоків визначався результатами експериментального дослідження проблеми формування основ образотворчої діяльності у дошкільників із синдромом Дауна.

Література

1. Гаврилушкина О.П., Соколова Н.Д. Воспитание и обучение умственно отсталых дошкольников // Кн. Для воспитателя. – М.: Просвещение, 1985. – С. 42-50.
2. Омелянович І. М. Особливості просторового орієнтування у дітей із вадами інтелекту // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб. наук. пр. – Вип. 1 (3). – К.: Університет “Україна”. – 2004. – С. 181-186.
3. Сакулина Н.П., Комарова Т.С. Изобразительная деятельность в детском саду (пособие для воспитателей). – М.: Просвещение, 1982. – С.170-182.
4. Чеботарьова О.В. Індивідуальне навчання дітей із порушеннями опорно-рухового апарату.: Монографія. – К.: «ЛІТО», 2007. – С 83-94.

УДК 316.614.6-056.262:316.277

Рецензент

Покутнева С.О.

*Кандидат педагогічних наук
старший науковий співробітник*

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ФЕНОМЕНОЛОГІЧНОЇ СОЦІОЛОГІЇ АЛЬФРЕДА ШЮЦА В ВИВЧЕННІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НЕЗРЯЧИХ

Мосежна Л.О.

У даній статті зроблено спробу пояснення можливостей застосування методів феноменологічної соціології А.Шюца в вивченні проблем інтеграції незрячих у сучасне суспільство. Феноменологічна соціологія прагне розкрити процеси становлення людських уявлень від індивідуального до універсального, виходячи з припущення, що саме на основі суб'єктивного досвіду відбувається процес становлення колективного і об'єктивного. Саме тому доводиться, що на основі методів, запропонованих А.Шюцем, коли мікрорівень є основою, на якій можна реконструювати макрофеномени, можливо через вивчення окремих доль інвалідів по зору вийти на узагальнюючий рівень розуміння проблем їх інтеграції у суспільство.

***Ключові слова:** Феноменологічна соціологія, інтеграція, інваліди по зору, повсякденність, життєвий світ, суспільство.*

К вопросу использования феноменологической социологии Альфреда Шюца в изучении проблемы социальной интеграции незрячих

В данной статье сделана попытка применения возможностей использования феноменологической социологии А. Шюца в изучении проблем интеграции незрячих в